

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt & Becker,
Herregaarden
Frydendal
i Sjælland.
1853.

F. Richardt del.

C.A. Reitzels Forlag

Æm. E. Mønstren & C. Frh. Inst.

FRYDENDAL

forhen Torbenfeld, i Sjælland, opført imellem 1656-66.

FRYDENDAL

forhen Torbenfeld, i Sjælland, opført imellem 1656-66.

Denne ældgamle Gaard ligger i Frydendal Sogn, Ludse Herred i Holbø Amt, i en lille Indsø og har alt været til i henved 500 Aar, uden at være bleven flyttet fra det Sted, hvor den nu ligger, hvilket er ualmindeligt ved vore ældre Gaarde; ved at betragte den saar man derfor en klar Anskuelse om, hvorledes Borge anlagdes i det 14de Aarhundrede, endskjøndt Bygningerne alle ere fra en nyere Tid, maastee paa noget af Murene nær. Paa en Ø i Søen er Hovedbygningen, den egentlige Borg, anlagt, og forbindes ved en muret Bro, der tidligere har været Hængebro, med en lille Holm, hvorpaa Porttaarnet eller Forborgen stod og endnu staaer, om end i en forandret Skikkelse; herfra fører atter en Bro over til det faste Land og denne Forborg var altsaa det vigtigste Forsvar, som man i en ældre Tid havde at beseire, forinden man kom til Hovedborgen, naar man ikke havde Baade til at komme over Søen eller valgte Binteren til Angreb, da i saa Fald Isen tillod at gaae lige ind under Slottets Mure. — De nuværende anseelige Bygninger med Taarnene og Broen over Søen ere opførte i Midten af det 17de Aarhundrede af Manderup Drache og Fru, Birgitte Trolle.

Torbenfeld var tidligere en By, som fra de ældste Tider af synes at have hørt til de mægtige Hviders anseelige Gods i det nordvestlige Sjælland og saaledes med den yngre Marck Stig — til Bjørnholms — Søster Sophie at være gaaet over til Timme Timmesøn, hvis Datter Christine blev gift med Marsten Hr. Everd eller Eberhard Moltke, Ridder og Rigsraad,

hvem Kongen rimeligviis til Belønning for hans tro Tjeneste gav denne rige Husfru, hvilket Overhovedet var Baldemar Atterdags og Dronning Margrethes almindelige Politikk, hvorved saa megen tydt Adel kom ind i Landet. Dette er den samme Hr. Everd Moltke, som 1380 fik Magelund, nu Lykkesholm, i Pant af Brødrene Hummersbützel og hyppigt forekommer i Narrækken 1350—80, i hvilket Aar han uidentvøl døde, i det Mindste var død i Juli Maaned i det følgende Aar, da Broderen Frederik eller Bicke Moltke fik Skjøde paa sin Andeel i Magelund, som Arv efter ham. Uidentvøl var Marsten den første, som opbyggede en fast Borg i Torbenfeld, ligesom han er den første, der nævnes til Gaarden. Efter hans Død deelte formodentlig hans Brødre Torbenfeld, dog skrives af disse kun Hr. Johan eller Henneke Moltke, Ridder, til Torbenfeld, skjøndt han tillige eiede Nielstrup og Høst paa Lolland; han var ligeledes gift med en rig sjællandsk Dame, Margrethe Basse, Peder Ludvigsens Datter af Lybjerggaard, og forekommer hyppigt, uden dog at spille nogen betydelig Rolle, indtil 1398, men var død 1399, efterladende en Enke og flere Børn, saa at en stor Mængde Personer forekomme som hans Arvinger, men til Torbenfeld nævnes neppe Noget af dem, rimeligviis fordi hans Andeel strax blev solgt til Medeleerne i Gaarden, Hr. Engelbrecht (Bydelsbachs) Arvinger.

Allerede 1392, altsaa endnu medens Hr. Johan Moltke levede, nævnes Fru Gese (Björn), den mægtige Hr. Olaf Bjørnsøns Datter, som

FRYDENDAL

forhen Torbenfeld, i Sjælland, opført imellem 1656-66.

Enke efter Hr. Engelbert til Torbenfeld, Ridder, i et Magestifte med Sorø Kloster; denne Hr. Engelbert har altsaa rimeligviis været i Besiddelse af Wicke Moltkes Andeel i Gaarden, og uden al Tvivl har hans Enke eller Børn efter Hr. Johan Moltkes Død kjøbt hans Part, eftersom Hr. Engelberts Afkom nu fremtræder som hele Torbenfelds Eier, thi der kan neppe være Tvivl om at denne Hr. Engelbert er Stamsfader for den Familie Bydelsbach, som nu i over hundrede Aar eiede Gaarden.

Tvende Familier førte Navnet Bydelsbach, eller rettere, Medlemmer af denne Slægt førte to forskjellige Naaben, den mere bekjendte Linie et Bæberhorn ligesom Urupperne: af dette Naaben vare de Bydelsbacher, som forekomme under Gaunø, Bregentved og Løvenborg; endvidere Albret Bydelsbach, der 1429 førte dette Naaben. Et ganske andet Naaben førte Hr. Engelbrecht Albretsøn til Torbenfeld, Rigets Raad og Ridder, der dog uden tvivl var den sidstnævntes Søn, nemlig to Lillier i øverste Felt, nederste Felt blankt, paa Hjelmene to Hunde med en Lille imellem sig. Hvorfor den yngre Hr. Engelbrecht optog et andet Naaben, da Albret Bydelsbach dog sikkert var hans Fader, vides nu ikke, men det var i hiin Tid ikke ualmindeligt og stod i Regelen i Forbindelse med en anseelig Arv fra en Familie, som var i Begreb med at uddøe; Torbenfeld har Hr. Engelbrecht arvet efter den ovennævnte ældre Hr. Engelbert, og hans Fader, som altsaa efterlod ham Gaarden, heed Albert eller Albrecht. Den yngre Hr. Engelbrecht Albretsøn forekommer hyppigt fra 1452 af indtil henimod Aarhundredets Slutning og var meget rig, anseet og mægtig i sin Tid; han havde Annæs i Sjælland, Stege paa Møn samt Nerels i Pant af Kronen, med sin Frue, Mette Peders Datter (Present), Enke efter Claus eller Nicolaus Hardenberg, fik han Løgismose med meget mere Gods; ved Skiftet efter hende i Aaret 1475 fik han en stor Mængde Gods i Gøye, Sønder Broby, Vantinge, Heringe og Hundstrup Sogne i Salling Herred; i Dreslette, Hjemløse og Haarby Sogne i Baag Herred; i Steenstrup Sogn og paa Taasinge i Sunds Herred; i Allerup Sogn i Nasum Herred; i Gistev Sogn i Gudme Herred, alle beliggende i Fyn, medens Løgismose tilfaldt Enken og Børnene efter Fru Mettes Søn af første Ægteskab, Jochem Hardenberg til Hvedholm. Aar 1457 fik Hr. Engelbrecht paa Grund af sin store Strøbelighed med Bodagra samt for sin og sin Frues Sjæles Frelses Skyld Pavens Tilladelse til at opføre en Kirke ved sin Gaard Torbenfeld, hvortil blev henlagt nogle Gaarde og Kirken rigeligt forsynet med Afslad af endeel Cardinaler.

Hr. Engelbrecht døde efter 1490, overlevende sin Søn, Hr. Albert Engelbrechtsen, Lehnmand paa Annæs, som var gift med Pernille Brok til Clausholm og efterlod to Børn, Hr. Laurids Bydelsbach til Clausholm, Ridder, der saldt i Dithmarsken i Aaret 1500 som sidste Mand af Slægten, samt Mette Bydelsbach, gift med Hr. Mogens Gise til Krenkerup; hun stiftede samme Aar efter Broderens Død med sin Faders tvende Søstre — Grethe Engelbrechts Datter, som havde været gift med Claus Bryske, og Karine Engelbrechts Datter, gift med Jørgen Daa, — eller deres Børn, hvoraf man ser at Boet efter Hr. Engelbrecht eiede Løssø, Dvæg og Korn paa Torbenfeld, Løgismose, Annæs og Stege, hvilke tvende sidste Slotte som sagt vare Kronlehn, hvilke han havde i Pant; paa Torbenfeld var der ved hans Død 7 Læster (336 sjæll. Tønder) Malt og 4 Læster (160 sjæll. Tønder) Rug; Claus Daa — Broder til Jørgen Daa, — havde havt Torbenfeld i Forpagning i Hr. Engelbrechts Livstid og skulde have 14 Bund Korn (16 Td. 4 Sk. Rug, 20 Td. Byg, 26 Td. 4 Sk. Havre) i Afstaaelse, rimeligviis for Udsæden. Ved Skiftet forbeholdtes Jørgen Daa den fjerde Part i Torbenfeld Gaard, Stov og Mølle som hans Hustruens Andeel, Resten fik uden tvivl Hr. Mogens Gise paa sin Frues Vegne og indløste senere det Øvrige; da han overtog Gaarden, laae de fleste Gaarde i Torbenfeld By øde og bleve derfor underlagte Hovedgaarden: i denne By skal der have været 12 Gaarde.

Hr. Mogens Gise eller Gøye, Ridder, Rigets Raad og Hofmester, sin Tids rigeste Mand paa Jordegods og paa Børn, er udsørligere omtalt i 3die Bind under Hardenberg; han eiede Hardenberg eller Krenkerup paa Lolland, Gunderslevholm, Græstegaard og Torbenfeld i Sjælland, Clausholm og Sjersø i Jylland, foruden en utrolig Mængde Pantegods, var sin Tids mægtigste Mand og Protestantismens ivrigste Forsvarer, hvorfor han i de religiøse Stridskrifter af Catholikerne ligesom benævnes en Djævel eller i alt Fald Djævelens ivrigste Haandlanger; han forstod isvrigt ret vel at skaffe sig sin Hjælp betalt med timeligt Gods. Hr. Mogens Gise døde 1544, men Fru Mette Bydelsbach allerede 1513, hvorefter Torbenfeld faldt til hendes Søn Albert Gise, som ogsaa benævnes til Clausholm, Gunderslevholm og Krenkerup, ligesom Faderen i sin 1532 forfattede Jordebog over alt sit Gods opfører Torbenfeld, saa at der vel først nogen Tid efter hans Død har fundet et ordentligt Stifte Sted; Albert Gise døde 1558, hans Frue, Anna Rosensfrands, paa Torbenfeld 1589. Af deres Børn nævnes saavel Otto

FRYDENDAL

forhen Torbenfeld, i Sjælland, opført imellem 1656-66.

Gise, der faldt i Krigen mod de Svenske 1566, som Søsteren Dorthie Gise til Torbenfeld, hvilket den Sidste beboede indtil sin Død i Aaret 1616, overlevende sine tvende Søstre, af hvilke den ene døde uden Børn, den anden, Margrethe Gise, var gift med Peder Brahe til Krogholm og strax efter Broderens Død havde faaet Krenkerup og Clausholm. Da Dorte Gise døde ugift, faldt Torbenfeld ved hendes Død til hendes Søstersøn, Otto Brahe Pedersen, der byggede det udenfor Gaarden staaende grundmurede Smedehuus, hvorpaa staaer i Jern D. P. 1633; han var Lehnmand paa Koldinghuus, var god og reisindig, rigtignok pragtelskende, men kunde ogsaa udholde det, som en af Landets rigeste Adelsmænd, imidlertid mistede han dog næsten alt sit Gods ved for stor Godmodighed, idet han gif i Caution for Anden indtil han selv var ødelagt. Han kom imidlertid igjen til Velstand ved at arve sine tvende Søstre, saa at han efter den ene fik Mørkegaard, efter den anden Sæbygaard i Jylland — hvor han er omtalt — og døde 1642, efterladende sin Søn Manderup Brahe Torbenfeld med Mørkegaard samt Sæbygaard i Jylland. Denne ægtede 1656 i Odense Birte Trolle, opførte den nuværende Hovedbygning paa Torbenfeld tilligemed de anseelige grundmurede Broer over Søen og døde 1666 uden Børn; hans Enke bortblyttede Torbenfeld og Mørkegaard Aaret efter til Kong Frederik den Tredie for Ranzauholm i Fyen, som hun derefter gav Navnet Brahetrolleborg.

Torbenfeld selv havde dengang ikke meget Bøndergods, hvilket vel ikke var bleven indløst siden Otto Brahe maatte stille sig derved, hvorimod Mørkegaard var en langt bedre Eiendom. Torbenfeld udgjorde ved Magestiftet følgende:

Torbenfeld Hovedgaard med Birkeret og jus patronatus dertil, 75 Td. 1 Sk. 2 Tdr. Hartorn, sjællandsk Maal, Torbenfeld By 13 Huse, Torbenfeld Mølle, Simensfeld 3 Gaarde 1 Huus, Skamstrup Sogn og By 6 Gaarde, Skjellingsted 1 Gaard, Syvendestøb 2 Gaarde og $\frac{1}{2}$ Smedie, Vennebo 5 Gaarde og Bol 1 Huus, ialt 1 Hovedgaard 1 Mølle, 17 Gaarde og Bol, 15 Huse, hvilke sidste gjorde en Ugedag hver, medens Landgilden af Gaarde og Bol var 18 Td. 2 Sk. Rug, 26 Td. Byg, 21 Td. Havre, $4\frac{1}{2}$ Td. Smør, 4 Fornød, $2\frac{1}{2}$ Volgalte og 1 Side Flest, 10 Lam, 12 Gjæs, 20 Høns, 2 Snesse Eg, 16 $\frac{1}{2}$ 3 β Gaardspenge, 3 β Arbeidspenge (af Smedien) og 2 $\mathring{A}$ Meel, hvilket efter dagjældende Taxter udgjorde 137 Td. 4 Sk. $1\frac{1}{2}$ Alb. Korn, Rug og Byg, og med Hovedgaardens Hartorn ialt regnedes for en aarlig Indtægt af 212 Td. 5 Sk. 2 Fdt. $1\frac{1}{2}$ Alb. Korn, Rug og Byg efter sjællandsk Maal, 6 Skjæpper i Lønden: større var Torbenfeld ikke dengang.

Den anden Hovedgaard, som hørte til, var Mørkegaard, som imidlertid efter Foreningen med Torbenfeld var fæstet bort til en Bønde for 4 $\mathring{A}$ (16 Td.) Byg, 2 $\frac{1}{2}$ 4 β Gaardspenge, 1 Volgalt, 1 Faar, 1 Lam, 2 Gjæs, 2 Par Høns, eller i alt 20 Td. 5 Sk. 3 Fdt. Byg, sjællandsk Maal. Dertil hørte 1 Mølle, 12 Gaarde og 8 Huse i Mørke, 2 Gaarde i Røffentved, 2 Gaarde i Eveden, 2 Gaarde i Bjerrebby, 2 Gaarde og $\frac{1}{2}$ Mølle i Jyderup, 5 Gaarde og Bol 4 Huse i Tornved, 1 Gaard i Torslund, 1 Gaard i Gudmandstrup, 1 Gaard i Ridsrup, 1 Bol i Bøgenæs, 2 Gaarde i Særsløv, 1 Gaard i Bregnebjerg, 1 Gaard i Lømmerrup, 1 Gaard i Hannerup, 4 Gaarde 1 Huus i Ulvig, 1 Gaard i Bildsø, samt Herligheden af en Gaard i Åsmindrup, der hørte til Torbenfeld Kirke, ialt 1 Hovedgaard, $1\frac{1}{2}$ Mølle, 39 Gaarde og Bol, 1 Kirkegaard og 13 Huse i Ludsø, Skippinge, Meerløse, Løve og Årth Herreder. — Da disse to Godser ikke nær kunde række imod Ranzauholm, blev en stor Mængde Gaarde og Bol i Bendslyst lagt til og tilligemed Torbenfeld og Mørkegaard overdraget til Kongen.

Kong Frederik den Tredie var en stor Elsker af denne Egn og kjøbte foruden de to nævnte Godser, — hvis Bøndergods blev betydeligt forøget. — Rabogaarden Tygestrup, hvilke alle sammenlagdes under eet Birk, hvortil ogsaa Bjerrebbygaard hørte, saa at denne Herregaard rimeligviis en kort Tid har tilhørt Kongen. Torbenfeld gav Kongen først Navnet Frydenborg, under hvilket det forekommer i Tingbogen for 7de Novb. 1668, men den næstfølgende 20de Novb. lod den kongelige Forvalter følgende tilføje Tingbogen.

Christen Pedersen paa Mørkegaard paa Kongl. Majestæts vor aller-naadigste Arve-Herres og Konges Begne, gav tilkiende at efter som Torpenfeldt Gaard haver allestider haft det Navn Torpensfelde: Saa er det Hans Kongl. Majestæts Naadigste Billie og Befaling, at det herefter skal kaldes og hede Frydendahl. Hvo sig fordrister herefter det andet Navn at kalde, bliver da straffet som vedbør. Hvorefter enhver sig videre haver at rette.

Samtidig dermed fik Tygestrup Navnet Kongsdal, og alvorligt var det meent, thi den Trudsel „bliver da straffet som vedbør“ kunde let have en Bøde paa 10,000 Rdl. til Følge, om det var en rig Mand, som man vilde tillivs: der kan da heller neppe være nogen Tvivl om at de gamle Navne snart maatte vige i daglig Tale som i offentlige Documenter. — Under 15de Novb. 1668 resölvterede Kongen endvidere: „at alt det Gods, som derefter kjøbes og underlægges Frydendahl, tilligemed alle Frydendahls Tjenere, hvor de udi Stesland ligger, skal svare til Frydendahls Birke Ting og det for rette Børne Ting

FRYDENDAL

forhen Torbenfeld, i Sjælland, opført imellem 1656-66.

at holde", samt gav endelig den 23de Marts 1669 Stedet det Privilegium „at de af Borens Bornebe her i Riget, som enten vil stæde eller sætte, bygge, boe eller tjene paa det Gods som Borens Gaard Frydendahl nu underliggendes er, maae og skal for ald Tiltale for deres Fødested at deeles være fri og forskaaet.“— Kongen opholdt sig oftere paa Frydendal tilligemed den Kongl. Familie og Ministrene, og endel Bærelser bære endnu Navn derefter. Naar de høie Herstaber ankom til Stedet, var der naturligviis stor Stads, og alle Forretninger maatte tilfidesættes for at Embedsmændene paa Stedet kunde gjøre deres Opvartning; saaledes findes der i Tingprotokollen anmærket: „Aar 1670 den 17de Juni var hans Kongl. Høyhed med hans Frue Moder her, hvor alle Betientere vare udi Forsald og ey blev holdet Ting.“ Dette Besøg har maaskee staaet i Forbindelse med Prinds Jørgens Overtagelse af Godsset, hvilket efter Frederik den Tredies Død i Februar Maaned samme Aar var tilfaldet ham, dog som en Mellemting mellem Lehn og privat Eiendom, saaledes som det oftere har været Tilfældet med Krongodserne efterat de eneældige Konger havde faaet dem i Hænde. Saaledes mageskiftede her Prinds Jørgen Frydendal og Mørkegaard den 8de Aug. 1671 til Geheimeraad Christoffer Parsberg for Jungshoved ved Præstø, — hvorom der er talt under Lekkende, — men Skjødet udstødtes af Kongen; Godsset overdroges den nye Eier med samme Friheder og Herligheder, som Prindsen havde haft det, uden at man dog kan finde at Parsberg eller de følgende Eiere vare indskrænkede i deres Bestielse paa anden Maade end alle øvrige Godseiere i Landet.

Christoffer Parsberg til Rosendal, Gammel-Risøgegaard og Frydendal naaede ved at følge de Forskrifter, hans Fader 1653 i et Brev til sine tvende ældste Sønner giver angaaende Omgang med sine Medmennesker, høie og lave, naar man vil gjøre Lykke i Verden, — fuldkommet dette Maal, uagtet han var en dansk Adelsmand, hvilket dengang ellers var meget langt fra at være nogen Ubefaling. Da Christian den Femte som Kronprinds foretog en stor Reise i Europa — i Aarene 1662—63, — ledsagede Christoffer Parsberg ham som Hofmester og forstod ved denne Leilighed at vinde Prindsens Indest i en saa høj Grad at den fulgte ham til hans Grav. Han er bekendt som Diplomat, blev Geheimeraad, Vicecancier, Ridder af Elephanten, og endelig Greve den 25de Mai 1671, men døde den 24de August samme Aar, uden at efterlade Børn. Under sit Ophold i England affjøbte han paa Regjeringsens Vegne Philip Meadow, Cromwells bekfendte Gesandt i Kjøbenhavn, for 500 Pund Sterling eller 2000 Rdl. Elephantordenen, som denne

i sine Velmagtsdage havde erholdt af den danske Regjering, men nu gjorde Skam ved at bære den i smaa og ubetydelige Selskaber, eftersom han ikke maatte komme til Hoffet og overhovedet spillede en meget maadelig Figur; Parsberg bemærker træffende: den Gavtyv viste ved at sælge Ordenen bedst hvor uværdig han var til at bære den.

Ved Grev Parsbergs barnløse Død arvede hans Søster, Anna Catharina Parsberg til Jernit, efter ham Frydendal og Mørkegaard; hun var gift med Geheimeraad Otto Bogvisk til Saltsø, Generalkrigscommissarius, Assessor i Collegio Status, Krigscollegiet og Høiskoleret, hvid Ridsder, som var bleven ødelagt i Krigen og i Aarene 1664—65 maatte sælge sin Frues fire Godser Hagsholm, Jernit, Lyngballegaard og Tulstrup til Mogens Friis. Han kom nu igjen til Bestand, tilbyttede sig den 3die April 1672 af Kongen Hovedgaarden Kongedal med 48 Tdr. Hartorn, hvilket bevilligedes underlagt Frydendals Hovedgaardstaxt, samt endeel Bøndergods, der atter indlemmedes i Birket; efter hans Død i Aaret 1681 faldt imidlertid Creditorerne over hans Godser og disse adsplyttedes igjen for ikke senere at samles: Frydendal blev ublagt til Cancellis og Justitsraad Rasmus Binding samt Frue Kirke i Kjøbenhavn for 9,900 Rdl. Capital med nogle Aars Rente, Mørkegaard til Vice-Generalsprocureur Niels Benzon, dog blev endeel af dens tidligere Bøndergods under Frydendal, Kongedal til Kammerherre Valdemar Christoffer von Gabel, Stamstrup Kirke for 1000 Rdl. til Bager Mens i Kjøbenhavn, 2 Gaarde i Røkkentved til Oberstlieutenant Mathias Nummensen, Drebo til Fru Karen Needs, Jens Kaas til Krabbesholms Efterleverste.

Justitsraad Binding eiede Frydendal fra 1681 til 1685, Professor Poul Binding 1685—87, da han folgte den til Oberst Johan Kantzau til Bidstrup, Bramminge og Rislevkloster, siden Generallieutenant og berømt som General for de danske Hjelpetropper i Italien og Belgien i den spanske Successionskrig, navnlig i Slaget ved Hochstädt; samme Aar, 1687, indløste han Stamstrup Kirke fra Bager Mens og Aaret efter kjøbte han Rundby Kirke af Kongen: efter Sagnet stænkede Kongen ham Kirken i Gæddergave, hvilket dog ikke forholder sig saa. Han var ikke blot en duelig General men ogsaa en dygtig Landmand, forbedrede Gaardens Avling og Bøndergods samt tilkjøbte en stor Deel nyt, da meget var kommet bort ved Geheimeraad Bogvisks Fallit, anlagde en Korn- og Stampemølle efter hollandsk Mønster, indhegnede Gaardens Marker og ryddede dem for Buske og Stene, oprensede Søen, anlagde Fiskedamme og Alléer i Haven; Frydendal og Tølløse Birk fik han

FRYDENDAL

forhen Torbenfeld, i Sjælland, opført imellem 1656-66.

1690 Kongl. Bevilling paa at sammenlægge, saa at disse Gaardes Tiere skiftedes til at kalde Dommer og Skriver. Generalen døde 1709 i Bryssel, men affod allerede 1707 Frydendal til sin Søn, Oberstlieutenant Christian Kautzan, som samme Aar holdt Bryllup paa Gaarden med Anna Benedicte Stensen; han var 1704 Generaladjutant hos Marlborough og Eugen, fik 1728 Tilladelse til at kalde sig Kautzan — Friis efter sin Moder og forenede hende's Aaben med sit eget; 1731 døde han som Generallieutenant, men havde allerede 1710 affaaet Frydendal til sin Svigerfader, Oberstlieutenant Erich Steensen, som døde Aaret efter; hans Enke, Bibeke Urne, folgte 1714 Gaard og Gods til Gehelmeraad Vincents Lerche til Lerchenfeld, Overceremonimester, Ordenssecretair og hvid Ridder, der atter 1737 folgte den til Generallieutenant og hvid Ridder Albrecht Philip von Gynkten.

Ifølge en Jordebog af 1715, den ældste som forefindes paa Stedet, udgjorde Gaard og Gods efter Fru Bibeke Urne's Skjøde af 16de Juni 1714 følgende Hartkorn efter den gamle Matrikel af 1664 saavel som efter den nye af 1681.

	Matrikel 1664.				Matrikel 1681.			
	Ld.	St.	Rd.	Alb.	Ld.	St.	Rd.	Alb.
Frydendals Hovedgaard Ager og Eng . . .	75	5	3	3	77	3	3	3
Skov- og Møllestyld	3	2	3	3	13	2	2	3
Bøndergods Ager og Eng	538	1	2	2½	446	1	2	1
Kirkegods Ager og Eng	33	2	2	2	29	3	3	3
Skovstyld til Bøndergodsset	5	3	3	3	14	7	3	1½
Skovstyld til Kirkegodsset	3	3	3	3	3	3	2	2
Tiender.								
Rongetiender (til Stamstrup . . . . .)	[31	1	3	3	31	1	3	3]
(fæstet af Communitetet)								
Rongetiender (til Rumbby . . . . .)	69	4	3	3	69	4	3	3
Kirketiender (til Stamstrup . . . . .)	37	1	3	3	37	1	3	3
Kirketiender (til Rumbby . . . . .)	70	3	3	3	70	3	3	3
Summa Hartkorn af alle Slags	833.	1.	1.	1½.	757.	4.	2.	1½.

Den aarlige Afgift af Bøndergodsset — 446 Tdr. Hartkorn — og Kirkegodsset — 29 Tdr. Hartkorn — udgjorde 775 Rdl. 3 $\frac{1}{2}$ St., 96 Tdr. 3 St. 1 Alb. Rug, 183 Tdr. 1 Fdk. 1 Alb. Byg, 62 Td. 7 St. 2 Fdk. 2½ Alb. Havre: i den anførte Pengesum ere indbefattede endeel Landgildeafgifter, som

Smør — 14 Tdr. 6 Lpd., — Fødenød, Volgalte, Svinn, Faar, Lam, Gjæs, Høns, Æg etc. efter de dagældende Priser. Bøndergodsset bestod af følgende: Tude Herred Stamstrup Sogn 22 Huse i Torbenfeld og paa Hovedgaardens Mark, 2 Gaarde 2 Huse i Simmenfeld, 20 Gaarde (hvoraf 4 øde) 13 Huse i Stamstrup, 6 Gaarde (hvoraf 1 øde) 3 Huse i Skjellingsted, 8 Gaarde i Sørninge, 1 Huus i Lindholt, 8 Gaarde 5 Huse i Vennebo, 13 Gaarde 11 Huse i Syvendelshøj, Rumbby Sogn og By 1 Gaard 1 Huus, Sandby 1 Huus, Torslunde 5 Gaarde 1 Huus, Marke 2 Gaarde, Sotninge Sogn 1 Kro, Jyderup Sogn Lornved 1 Gaard 3 Huse, Gidslinge Sogn og By 1 Huus; Keerløse Herred Søndersted Sogn Bregnebjerg 2 Gaarde 5 Huse, Dndløse Sogn Ulvig 4 Gaarde 3 Huse, Dldenshuus 1 Huus, Lommerup 1 Gaard 1 Huus, Dvandløse Sogn og By 1 Gaard, Nørre Jernløse Sogn Hannerup 1 Gaard; Skippinge Herred Særsløf Sogn og By 1 Gaard 1 Huus; Løve Herred Keersløv Sogn og By 1 Gaard og 1 øde Huus, ialt 1 Kro, 77 Gaarde 76 Huse.

Generallieutenant von Gynkten affjøbte Kronen Reluktionsret til Gaard og Gods, lagde de to Gaarde i Bregnebjerg, der laae øde, under Hovedgaardens og forsøgede Godsset med 12 Bøndergaarde i Lommerup By, som han ligeledes kjøbte af Kronen; han døde 1731, hvorefter hans Enke, Fru Bibeke Krag — efter hvem en Holm i Søen, som er indlemmet i Haven, endnu bærer Navnet Kragholm, — beholdt Gaarden indtil 1763, da hun folgte den til Monsieur Kronsfjold og denne strax efter af Pengemangel til Etatsraad og Amtmand de Cederfeld, der atter 1765 folgte den til Generalkrigscommissair Stephan Hansen, som døde 1770; hans Søn, Cancelliraad, siden Conferentiraad og Deputeret i Rentekammeret, Wilhelm August Hansen, kjøbte Gaarden ved Faderens Død for 85,000 Rdl. Bøndergodsset var ifølge en Jordebog af samme Aar bleven forsøgt fra 475 til 535 Tdr. Hartkorn; i de enkelte Byer var Hartkornet bleven lignet, saa at hver Gaard havde ligemeget, hvorved Gaardenes Antal ikke altid stemte med de tidligere; de 5 øde Gaarde i Stamstrup og Skjellingsted nævnes ikke mere og Jorderne vare nu underlagte de øvrige Gaarde i Byerne; i Lommerup By i Dndløse Sogn eiede Frydendal nu 12 Gaarde 12 Huse — af hvilke sidste dog 3 vare øde — iftedetfor 1 Gaard og 1 Huus; Gaard og Gods udgjorde saaledes 1770 77 Td. frit Ager og Eng, 13 Td. 2 St. 2 Fdk. Skov og Møllestylds Hartkorn, 208 Td. 4 St. matr. Tiender — hvoraf dog Stamstrup Sogns Rongetiende var fæstet af Communitetet, — 535 Td. 2 St. 1 Alb. ufrit Ager og Eng, 16 Tdr. 2 St.

FRYDENDAL

forhen Torbenfeld, i Sjælland, opført imellem 1656-66.

Stov og Møllestyld Hartkorn; den aarlige Landgilde af Bøndergodset udgjorde 856 Rd., 113 Td. 4 Sk. Rug, 180 Tdr. 3 Sk. 2 Fdk. Byg, 129 Tdr. Havre, 6 Td. 10 Lpd. Smør, 15 Eviin, 75 Lam, 73 Gjæs, 146 Høns, 71 Snefe Æg; det bestod af 88 Gaarde, hvoraf to øde (Bregnebjerg) drevs under Hovedgaarden, 2 Kroer, 107 Huse, hvoraf 7 øde. Conferentsraad Hansen var en særdeles dygtig Mand, saavel som Embedsmand, — hvor han især er bekendt af sin Rld i Landbocommissionens Forhandlinger, samt ved Forbedringerne paa Fredriksborg og Kronborg Amter, — som i sin Virksomhed som Godseier; ved at optage et Laan paa 20,000 Rd. udførte han paa Frydendal store Forbedringer, udskiftede 68 Gaarde, af hvilke 26 bleve udskyttede, tilbealte enhver Husmand 3 Tdr. Land og tilbød derefter Bønderne Arveskifte og Hoversfrihed imod en aarlig Afgift, hvilket Tilbud de i deres Blindhed afflog og for Hovrets Bedkommende først modtog efter hans Død, da hans Enke gjentog Tilbudet; han sørge og saa paa mange andre Maader for Bondestandens og Agerdyrkingens Opkomst, lod sætte 28,000 Favne Steengjerder, altsaa en Strækning af 7 Mile, plantede 60,000 Træer, deriblandt 10,000 Frugttræer m. m. Han døde 1796 og Enken beholdt Gaarden til 1801, da hun folgte den til Commerceraad Jacob Frederik van Deurs for 182,000 Rd.; han blev senere Kammerherre, fik 1818 Bevilling til at nedlægge de tvende Gaarde i Simmensfeld og drive Jorden under Hovedgaarden, ryddede endeel Enge og Marker for Buske og Krat og døde 1851, hvorefter hans eneste Søn, Carl van Deurs, overtog Eiendommen.

Frydendal bestod 1837 af følgende Dele:

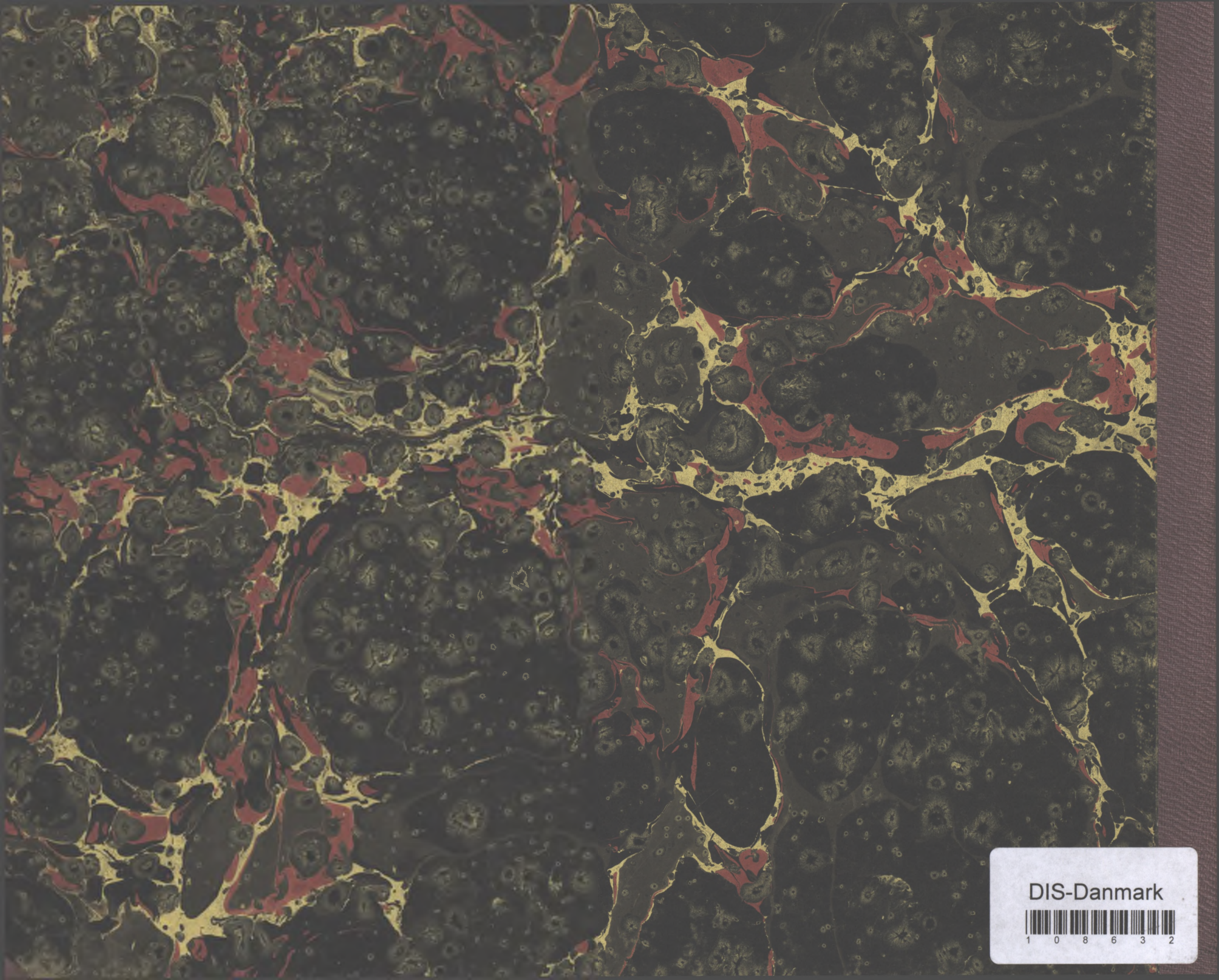
1. Hovedgaarden. Areal 1736 Tdr. Land, hvoraf 635½ Td. Agerland, 464 Tdr. Land Eng, 1031½ Td. Land. Stov, Resten S og Bei; paa Hovedgaardens Marker ligge desuden 1 Skole 1 Mølle, 1 Parcellist og 32 Huse.

a) Fri Hovedgaardstact	77 Tdr. Hartkorn.	
Stov og Møllestyld		13 Td. 2 Sk. 2 Fdk. Alb.
b) Ufri Hovedgaardstact	14 • 1 Sk. 3 Fdk. 1 Alb.	
Stov og Møllestyld		2 • 1 • 1 • 1 •
c) Ufrit Hartkorn	• • • 10 • 5 • 1 • • •	
Stov og Møllestyld		1 • 4 • 3 • 1½ •
Ager og Eng	• • • 101 Td. 7 Sk. • Fdk. 1½ Alb.	

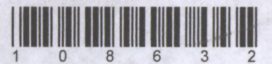
Stov og Møllestyld 17 Td. 6 Sk. 2 Fdk. 2½ •

2. Tiender. Kirketienden af Frydendal, Stamby og Rundby Sogne, Kongetienden af Rundby Sogn, ialt matriculeret for 177 Tdr. 2 Sk. 2 Fdk. 2 Alb. Hartkorn af 1656 Tdr. tiendeydende do.; Frydendal Sogn har kun 14 Tdr. ufrit Hartkorn, hvilket ikke er ansat til matr. Hartkorn.
3. Bøndergodset. 3 Skoler, 1 Kro, 64 Gaarde, 23 Parcellister paa 1 Td. Hartkorn og derover, 100 Huse, nemlig 1 Skole, 15 Gaarde, 21 Huse i Stamstrup, 6 Gaarde, 4 Parcellister, 6 Huse i Skjellingsted, 7 Gaarde, 1 Parcellist, 7 Huse i Sørninge, 9 Gaarde, 9 Parcellister, 17 Huse i Vennebo, 8 Gaarde, 4 Parcellister, 24 Huse i Syvendekjeb, 1 Skole i Rundby, 4 Gaarde, 2 Parcellister, 2 Huse i Torslunde, 2 ubebyggede Parceller i Sandby, 1 Parcellist i Marke, 1 Kro i Svinninge, 1 Huus i Gislinge, 4 Gaarde, 5 Huse i Ulvig, 1 Skole, 11 Gaarde, 17 Huse i Tømmerup; Landgilden af dette Gods udgjorde 3,011 Rd. 56½ sk, 201 Td. Rug, 714 Td. 5½ Sk. Byg 331 Td. 4 Sk. Havre, 24 Tdr. Kartofler, 48 Lam, 60 Gjæs, 60 Høns, 600 Æg, og der forrettedes desuden 8,574 Ugedage, 667 Høstdage, 410 Klapjagtsdage. Hartkornet var 482 Td. 5 Sk. 1 Fdk. Ager og Eng, 11 Td. 2 Sk. Stov og Møllestyld Hartkorn.

Efter den nye Matrikel udgjør Gaard og Gods 95 Tdr. frit og 525 Tdr. ufrit Hartkorn, under det sidste regnet de Hovedgaarden underlagte ufrie Bønderjorder.

DIS-Danmark

1 0 8 6 3 2